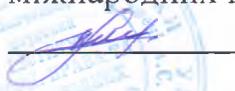

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра права та публічного управління

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІ історії, права та
міжнародних відносин

 Олександр ЖУКОВ

«29» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право

Спеціальність D8 Право

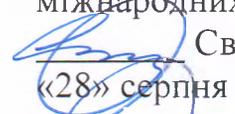
Освітньо-професійна програма Право

Перший рівень вищої освіти

Мова навчання українська

ПОГОДЖЕНО

Голова науково-методичної
комісії ННІ історії, права та
міжнародних відносин

 Світлана МОЦАК

«28» серпня 2025 р.

Розробник:

Кучук А.М. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права та публічного управління

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри права та публічного управління

Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри
кандидат педагогічних наук, доцент

Олена ІВАНІЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Бакалавр	Обов'язкова
		Рік підготовки:
1-й		
Семестр		
Загальна кількість годин - 90		2-й
		Лекції
		20 год.
		Практичні, семінарські
		20 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		48 год.
		Консультації:
	2 год.	
	Вид контролю: залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна ««Основи наукових досліджень» має на меті оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями про пропедевтичні аспекти наукових досліджень та основами організації наукової роботи.

Навчальна дисципліна «Основи наукових досліджень» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних і спеціальних компетентностей:**

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

СК 9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності

СК 10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

СК 18. Знання і розуміння основ наукового пізнання.

СК 21. Знання і розуміння особливостей захисту права інтелектуальної власності

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності, а саме:** здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Навчання спрямоване на комплексну реалізацію практичної, когнітивно-освітньої, професійної та виховної мети, а саме:

- *практична мета:* вироблення у студентів основ наукового пізнання;

- *когнітивно-освітня мета:* набуття та поглиблення знань про основи наукової роботи;

- *професійна мета:* оволодіння системою категорій і формування на цій основі вмінь і навичок логічного мислення, основ дослідження проблеми;

- *виховна мета*: формування правника з критичним мисленням, здатного вирішувати професійні завдання, виходячи з загальнолюдських цінностей.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Виходячи з мети викладання основ наукових досліджень, її вивченню не передує опанування інших правничих навчальних дисциплін. Навпаки, опанування основ наукових досліджень є передумовою успішного вивчення інших правничих дисциплін.

3. Результати навчання за дисципліною

РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 7. Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

РН 15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

РН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 25. Володіти базовими навиками захисту права інтелектуальної власності.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

Поточний контроль							Разом	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
Поточний контроль							60	100
6	6	12	6	12	12	6		
Контроль самостійної роботи							40	
6	6	5	6	6	5	6		

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання здобувачами вищої освіти всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального матеріалу шляхом поточного та підсумкового контролю.

Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час відвідування лекцій, участі у семінарах та виконання інших видів роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **60 балів:** аудиторна робота: на семінарських заняттях – підготовка доповідей і виступ в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю; участь у роботі малих груп, розв'язуванні кейсів, демонстрація навичок soft skills; активна участь у лекційному занятті враховується при виставленні оцінки за відповідну тему;

- **40 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе, презентацій; розв'язання кейсів, участь у наукових заходах.

Разом - **100 балів.**

В Університеті передбачено можливість перерахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка.

Перерахування результатів здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених освітньою програмою.

Перерахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її

окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені цією робочою програмою.

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
6	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського (практичного) заняття, розкриває зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на системному знанні теоретичних положень і юридичної практики. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
5	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського (практичного) заняття, розкриває зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; виконує завдання, однак допускає неточності; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на положеннях підручників і навчальних посібників, окремих прикладах з юридичної практики Під час заняття продемонстрована ініціативність.
4	Здобувач вищої освіти дає відповіді на питання семінарського (практичного) заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; завдання виконує з неістотними помилками; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, допускаючи незначні помилки.
3	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського (практичного) заняття, відтворює дефініції категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; завдання виконує з неістотними помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, називаючи при цьому їх ознаки.
2	Здобувач вищої освіти з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки. Відтворює поняття, що розглядалися під час заняття
1	Здобувач вищої освіти зі значними труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд. Відсутність на занятті.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни «Основи наукових досліджень» є:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією чи частиною групи (при роботі в малих групах);

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт (у тому числі при виконанні практичних завдань, розв'язуванні кейсів). Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь;

- підготовка доповідей, есе, презентацій тощо. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань; розв'язання кейсів, ситуативних завдань.

Засоби діагностики результатів навчання ґрунтуються на необхідності виявлення *soft skills*: критичне мислення, комплексне розв'язання проблем, оригінальність, креативність, міркування та створення ідей, комунікативні навички та навички самоорганізації, вміння працювати з інформацією.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпеченню довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» складається з одного розділу.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Тема 1. Наука і суспільство. Правознавство як наука.

Різноманіття форм знання. Наукове і ненаукове знання. Критерії наукового знання та його структура. Виникнення елементів наукових знань в давньому Світі та в Середні віки. Історія виникнення, становлення та розвитку науки. Проблеми періодизації науки.

Поняття, склад та структура науки. Класифікація наук.

Наука і суспільство. Наука як соціальний інститут. Соціокультурна обумовленість науки. Роль і функції науки в сучасному суспільстві. Актуальні проблеми науки XXI століття.

Правознавство як наука, його предмет. Класифікація правничих наук: історико-теоретичні, галузеві, міжгалузеві, прикладні. Міжнародне публічне та міжнародне приватне право. Методологічна функція загальної теорії права.

Право і правознавство. Функції правничої науки. Глобальні проблеми сучасності і правознавство.

Тема 2. Особливості наукового пізнання.

Наукова і ненаукова раціональність. Гностицизм і агностицизм. Емпіризм і схоластичне теоретизування.

Неопозитивізм і постпозитивізм в науці (Б. Рассел, Л. Вітгенштейн, К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейерабенд). Наука і герменевтика. Наука і постмодернізм.

Поняття методології науки. Рівні методологічного аналізу науки. Поняття гіпотези. Види гіпотез та їх характеристика. Поняття наукового факту. Наукова теорія: її поняття, склад, функції та етапи створення. Класифікація правових теорій. Види основних теоретичних процесів. Наукові передбачення в правознавстві.

Тема 3. Загальна характеристика методології правознавства.

Загальна характеристика методології правознавства. Основні напрямки розвитку методології правознавства. Місце та роль понятійного апарата в методології правознавства.

Поняття методології правознавства. Метод, принцип і підхід. Рівні пізнання: емпіричне і теоретичне.

Поняття і значення принципів правового пізнання. Методологічний плюралізм в дослідженні правових явищ.

Системний підхід. Системний підхід і синергетика. Синергетика – теорія відкритих, нестійких, нелінійних, само організуючих систем. Історичний підхід в юридичній методології. Культурологічний підхід юридичної методології. Порівняльно-правовий підхід.

Істина в праві і науці права. Правова наука і прогнозування.

Загальні методи пізнання права. Логіка в правових дослідженнях. Поняття, судження, висновки. Дефініції в правознавстві. Опис, порівняння і класифікація. Проблема, гіпотеза і теорія.

Конкретно-соціологічні дослідження. Моделі в правознавстві. Статистичні методи в правових дослідженнях.

Тема 4. Академічна свобода та доброчесність.

Поняття та принципи академічної свободи. Загальна характеристика академічної свободи.

Поняття та принципи академічної доброчесності. Правове регулювання академічної доброчесності. Загальна характеристика академічної доброчесності. Форми порушення академічної доброчесності. Корупція як форма недоброчесності. Відповідальність за порушення академічної доброчесності.

Право інтелектуальної власності. Авторське право: загальні положення.

Тема 5. Технологія наукового дослідження.

Поняття і основні етапи організації наукових досліджень. Вибір та обґрунтування теми наукових досліджень. Вимоги до теми наукової роботи.

Основні методики планування наукового дослідження.

Визначення мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження.

Тема 6. Інформаційна основа наукових досліджень.

Роль інформації у наукових дослідженнях. Джерела наукової інформації. Принципи збору наукової інформації. Призначення наукових документів.

Інформаційні ресурси і технології наукових досліджень. Бібліографічний апарат наукових досліджень.

Тема 7. Результати наукових досліджень.

Поняття результатів наукової роботи. Види результатів наукової роботи. Вимоги до оформлення результатів наукової роботи.

Опублікування результатів наукових досліджень. Науковий реферат. Види наукових публікацій. Наукова монографія. Наукова стаття. Наукова доповідь (повідомлення). Тези наукової доповіді (повідомлення).

Апробація результатів наукових досліджень.

Впровадження та оцінка результатів наукових досліджень.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
Лекції		Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
Тема 1. Наука і суспільство. Правознавство як наука.	12	2	2		8
Тема 2. Особливості наукового пізнання	12	2	2		8
Тема 3. Загальна характеристика методології правознавства.	12	4	4		4
Тема 4. Академічна свобода та добросовісність	13	2	2		9
Тема 5. Технологія наукового дослідження	13	4	4		5
Тема 6. Інформаційна основа наукових досліджень	13	4	4		5
Тема 7. Результати наукових досліджень	13	2	2		9
	2			2	
Усього годин	90	20	20	2	48

7.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Наука і суспільство. Правознавство як наука.	2
2	Особливості наукового пізнання.	2
3	Загальна характеристика методології правознавства.	4
4	Академічна свобода та добросовісність.	2
5	Технологія наукового дослідження.	4
6	Інформаційна основа наукових досліджень	4
7	Результати наукових досліджень.	2
Разом		20

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Афанасьєв А. І., Жарких В. Ю. Філософія та методологія наукових досліджень: конспект лекцій. Одеса, 2023. 115 с.
5. Бруханський Р. Ф. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2022. 208 с.
6. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с.
7. Методичні рекомендації щодо самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень»: для здобувачів вищої освіти за ОПП 081 Право / [укладач А. М. Кучук]. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 21 с.
8. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посібник / за редакцією Р. О. Крохмального. – 2-ге вид., перероб. і допов. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 464.с.
9. Основи наукових досліджень: навч.-метод. посіб. / О.Г.Романовський [та ін.]. Харків : Іванченко І. С., 2022. 150 с.

Додаткові:

1. Білозьоров Є.В. Теоретичні засади використання методологічних підходів у сучасних юридичних дослідженнях: проблемні аспекти. *Правові новели*. 2021. №13. С. 15-21.
2. Вайнберг С. Пояснюючи світ. Історія сучасної науки. Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2019. 352 с.
3. Габаковська Х. В. Дослідницький підхід як елемент методології у сучасній юриспруденції : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01. Івано- Франківськ, 2018. 207 с.
4. Забзалюк Д., Тополевський Р. Методологічні засади дослідження прав людини. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: “Юридичні науки”. 2023. №1 (37). С. 14-20.
5. Козюбра М.І. Методологія правознавства і методологія права: співвідношення понять та їх особливості. *Право України*. 2014. № 1. С. 22–32.
6. Кучук А.М., Пекарчук В.М. Методологія сучасного правознавства: спроба критичного осмислення. *Держава та регіони*. 2021. № 1 (71). С. 27-31.

7. Кучук А.М., Пекарчук В.М. Методологія правових явищ в умовах сучасного правового дискурсу. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 1 (42). С. 9-12.

8. Копча, В. Методологія дослідження правового явища: поняття, структура, інструментарій. *Часопис Київського університету права*. 2020. №1. С. 54-58.

9. Сибірна Р.І. Сучасні підходи до проведення наукових досліджень у юриспруденції. *Право.іа*. 2021. №3. С. 28-34.

10. Binghan Li, Deconstruction and Construction of the Concept of "The Essence of Law". *Science of Law Journal*. 2024. Vol. 3. P. 86-91.

11. Shuai Ren. Research on Legal Issues Related to Artificial Intelligence from the Perspective of New Quality Productive Forces. *Science of Law Journal*. 2024. Vol. 3. P. 80-87.

12. Yi Huang, Legal Research in Economic and Social Interests. *Science of Law Journal* 2024. Vol. 3. P. 140-147.

13. Kuchuk A.M. Antonenko T., Rembakh O. Culture as a Way of Cognition of Law (Social and Cultural Paradigm Law). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 3. С. 130-134.

14. Kuchuk A.M., Orlova O. Jurisprudence in Ukraine: the Need of Paradigm Change. *Innovations in Science: the Challenges of our Time*. Chicago, Illinois, USA, 2019. P. 163-171.

15. Kuchuk A., Sihalova Yu. Issues Of Public And Private Legal Regulation Of Separate Social Relations. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. 2023. Special Issue № 1. P. 955-100.

16. Wangrui Yang, Legal Regulation of Intellectual Property Rights in the Digital Age: A Perspective from AIGC Infringement. *Science of Law Journal*. 2024. Vol. 3. P. 164-173

Інформаційні ресурси:

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Український інститут науково-технічної експертизи та інформації
<http://www.uintei.kiev.ua/>

3. Національна академія правових наук України <https://nals.com.ua/>